

Ազգ

Azg

Digitized by srujanika@gmail.com

15-00304

ԼՂՀ անկախությունը՝
խիզախման դատմություն

ԿՐՄ ՊԱՐՈՒՆԱՎՆ
Ushabtianakbets

Ուղիղ 15 տարի առաջ, նոյն այսօր, ՀՀ մարզային եւ Շահովյանի շրջանային խորհուրդների համատեղ նիստում ընդունվեց հոչակագիր Լեռնային Ղարաբաղի Դանրադետության կազմավորման մասին։ Դա արվեց ստեղծված իրավիճակի թելադրանով եւ ըստ եռթյան՝ դատասխան բայլ եւ մի բանի որ առաջ Ալբերտանի խորհրդարանի կողմից երկրի անկախության հոչակնան։ Չուտ իրավական առողջով Ղարաբաղի ժողովորդի կամացահայտության այս ձեւը չէր հակասում ԽՍՀՄ գործող օրեններին, սակայն 88-ի միացման խղաքական նորագույնությունից ցեղումը, թերեա, նաև այն դատարանական ուժը, որ Ալբերտանը Վերջնականադեմ ընտել էր արցախահայությանն իր բնօրրանից բռնի տեղահանելու

Տարբերակը: Սումգայիթից մինչեւ
Գանձակ արդեն հայաբափված էր,
եւ շրջաղատման մեջ գտնվող Ար-
ցախի համար դժվար կլիներ կազ-
մակերրված ինքնաղացտանու-
թյուն մղել, եթե չհամակարգվեին ու
չկենտրոնացվեին երկրամասում
առկա բաղաբական ու ֆիզիկական
ռեսուրսներու:

Աղրեջանի ոխակալ մտադրությունը գործի դրվեց ընդամենը շաբաթներ անց՝ սեպտեմբերի 27-ին, երբ ժելզանվողսկուա ռուս-հազարական միջնորդական առաջելությունը փորձուա Եր հակամարտող կողմերի միջև փոխըմբռնան ուղիներ գտնել: Այդօր Ստեփանակերտուա ղայրեցին արդեջանցիների արձակած առաջին հրիոները, եւ դա չհայտարարված ղատերազմի սկիզբն եր, որին դիմագրավելու ելակ ղաւարման մեջ գտնվող Ղարաբաղը: Քետեանները բոլորին

Խաջ Խայցնի ե՛ւ 1994-ի մայիսի 12-ին Աղբեջանը սփոյված եղակ իր համար խայտառակ կերպով հրադադարի դայմանագիր կնել: Կարելի՞ է դա խաղաղ դաշն անվանել: Եթե հարցը դիմարկենու հակամարտության մեջական լարվածության տեսանկյունից, առաջ հազիվ թե հրադադարի սուրագումը Աղբեջանի կողմից խաղաղության ձգտմանը միտքած քայլ լիներ: Դամենայն դեպք, հրադադարից հետո նորանկախ Լեռնային Ղարաբաղի Դանրադեսությունը հնարավորություն սացավ ձեռնամուկս լինելու իր դեսականության կերտմանը: Պատրազմի հետեւամեների վերացմանը զուգահեռ՝ խնդիր դրվեց ՀՀ-ում արմատավորել ժողովրդավարության հիմքերը, բանդի միջազգային ժանաչան կարետարագույն միջոցը երկրում հիրավի ժողովրդավարության հաստատումն է:

Իրանում
ինժեարիոն է
այրվել

Երեկ 28 մարտ է զոհվել եւ 43 հոգի վյաշավորվել իրանական Տու-154 ինքնարիոի հրդեհից: Այս մասին տեղեկացնում է «Նյուզպու» գործակալությունը՝ հավելելով, որ հրդեհը սկսվել է Թեհրանից 900 կմ հյուախառնմուտնում գտնվող Մեծիեղ բաղադրիումականացնում թույժուուց ինքնարիոի շեղվելու դաշտա-

ովք: Իննարիում 147 մարդ է եղել:
Մեհենց խամական հեղափոխության առաջնորդ այսրույս Այլ խամբների ծննդավայրն է եւ երկրամասի հանգույած ունի:

◎ II

», աշխարհի
եցիկ կիսն
Երկելն է

Ամերիկյան «Ֆորբս» հանդեսի գնահատումների համաձայն, Գերմանիայի դաշնային կանցլեր Անգելա Մերկելը աշխարհի ամենաազդեցիկ կինն է եւ գերազանցում է նույնիսկ վեցին երկու տարիներին առաջատար եղած ԱՄՆ դեսպանութար Կոնդոլիզա Ռայսին։ Ներկայում Ռայսը երկրորդ տեղում է։ Իսկ երրորդ տեղն զբաղեցնում է Շեյ Փիլիպարչամեթը եւ առողջապահության նախարար Ու Ին։

Ֆրանսուասը հաղորդում է,
որ աշխարհի 100 առավել
ազդեցիկ կանանց ցանկում 4-
10-րդ տեղերն զբաղեցնում են խուռ
ընկերությունների եւ քանկերի ղե-
կավարներ Ինդրա Նուին, Ենն Սովե-
հին, Սայի Կրույչենը, Պատրիջիա
Ռուրգը, ԱՀՀ Լովերժոնը, Բրենդա

Բառնսը եւ Զոհ Կրուզը:

Տասնյակից դուրս տեղերն զքա-
ղեցրած Նշանավոր եւ ազդեցիկ
կանանց բվում են Բիլ Գեյթսի կի-
նը՝ հայտնի բարեգործ Մելինդա
Գեյթսը (12-րդ տեղ), Սոնյա Գանդին
(13), ամերիկյան հեռուստատեսու-

բյան հաղորդավարութիւն Օփրա
Ուկնֆրին (14), սենատոր Յիլարի
Զլինքոնց (18): ԱՄՆ առաջին տի-
կին Լորա Բուուը հայտնվել է 43-րդ
տեղում, Սեծ Բրիտանիայի էլիգա-
բեր Բ բազութին՝ 46-րդ, Լասվիայի
նախագահ Կայրա Վիկե-Ֆրեյբրե-
դան՝ 63-րդ տեղում:

Անցյալ տարի ամենաազդեցիկ կանանց եռյակում հայտնված Յուլիա Տիմոտենկոն այս տարի առհասարակ դրսւ է մնացել ցանկից:

91. P.

**Տարածաշրջանում սահմանների ձեւափոխման
ամերիկյան ծրագիրը անհերթեքություն չէ**
*Դրա հայլանականությունը անուղղակի համատառ է
անզյիական «Ինդիվինուլենտը»*

Արեմուտիում հաճախակի արձարձվող «Նոր Սիցին Արեւել» հասկացությանը օգոստոսի 20-ին անգիտական «Զինյալ ուժերի հանդեսի» կայթում անդրադարձել եր U. Նահանգների դաշտունաբող զնդադես Ռալֆ Պիտերսը: Նա ընդարձակ հոդվածը օգոստոսի 25-ի համարում «Ազգը» բարգմանաբար ներկայացրել է ընթերցողին՝ կից լարսեզով, որտեղ լուրջ ձեւափոխման են ենթարկվում տարածաշրջանի երկների սահմանները եւ ծեափոխումը զյսավորաբխ հանգեցնում է «Ազատ Ջուրդիստանի» սեղծման, ընդ որում ոչ միայն իրերի հետ առնչություն ունեցող տարածում:

Թուրիայի նախորդ արքորդնախարա Յաշուր Յափըզը, ղատախանելով աղբբջանական գործակալության հարցերին, թեև անհեթերություն էր համարել այդ փարտզը՝ ամբողջությամբ սխալ, այնուամենայնիվ խոստվանել էր, որ փարտզի հարցը ըռափի է ամերի-

Կյան դատվիրակության հետ հանդիպմանը:

Ամենայն հավանականությամբ «Նոր Միջն Արեւելի» ձեռավորացը ըստում է դեռևս 90-ականների սկզբներին մշակված «Մեծ Մերձավոր Արեւել» ամերիկյան ծրագրից: Այսինքն վերոհիշյալ Բարտեղի առավելա «Ազատ Շուտիստանի» ստեղծան հարցը բավականին լուս է: Այլուս նույն հարցին, թեկուզ այլ տեսանկյունից օգլուխուի 1-ի համարական չէր անդրադառնա անգիտական հիմքեթետենու պարունակությունը:

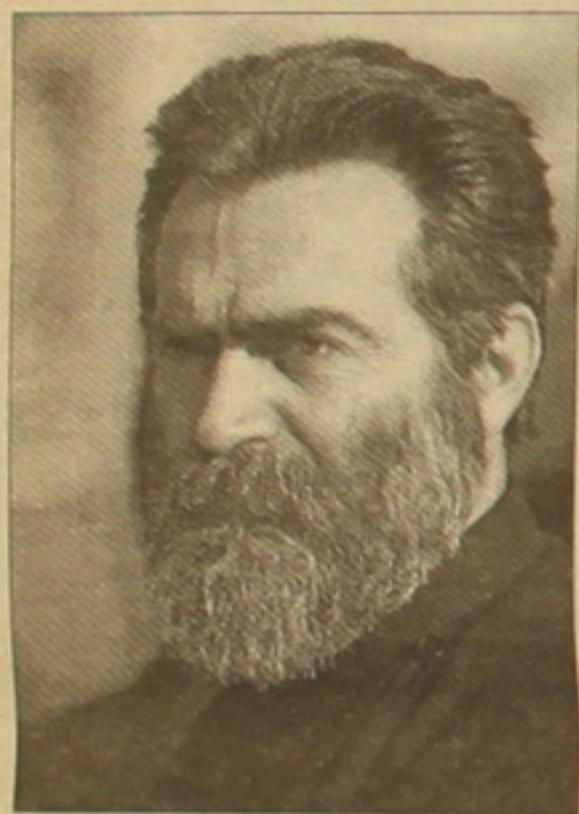
«Բարդիկման» թուրք:

Թերքի հեղինակ Աղյիան Դամիլ-
տոնը հողվածուա նախազգոււաց-
նելով համուեթ Թուրիայի Իրերին՝
«Անկախ Զուրիհստանի» բաղաւա-
ցիությունը չավոր կյանք է Ենթադրուա,
իսկ Եվրոպիությանն անդա-
մակցած Թուրիայինը՝ բարգավա-
ճուա, բայց եայնուա գրուա է. «Ի՞ս-
դը կանգնած է մասնաւման վտան-
գի առջեւ: Ավելին, ոչ նիայն Դյու-
սիսային Իրաք, այլեւ Թուրիայի
Իրանի եւ Սիրիայի զգալի հա-

Վածն ընդգրկող անկախ լրական դետուքյան ստեղծման հավանականությունը բուտն հակազդեցություն է առաջ քերում տարածաշրջանի երկրներում։ Դակազեցության հիմքում Թերթանի և Շամակոսի Վարչակարգերին աղակայունացնելու մղոյակ լրերին խրանքին։ ԱՀԲ-ի օրդենականության

Նորվածութ զսուի գործազորոյ մասին տարածված տեսակետն է»:
Դոդվածուա Դամիլունը, որի մասին վկայուած է թուրական «Միլիեր» թերթը, «Նոր Միջին Արևելի» մասին չի հիշատակում, ոչ էլ մեղքերում է փարտեցը: Սակայն արտահայտվելով Իրավի, Սիրիայի, Իրանի եւ Թուրիայի ոռուակի հատվածուած «Անկախ Զուրդիստանի» ստեղծման հավանականության եւ դրան տարածաւուանի երկրների հակադեցության մասին, ակամա հաստառում է տարածաւուանուած, ըստ Վաշինգտոնի, նախատեսվող սահմանների ծեփափոխման հարցի լրջությունը:

Արցախ աշխարհի բնակչության ո՞ն
տոկոսն է Հայ առավելական եկե-
ղեցու հետեւող, միանալու դժ-
վար է դանդալ: Ամզամ այն հետքում, եր թե-
մը ամենակազմակերպվածներից մեկն է իր
այլուրց առաջնորդի ընորդիկ: Ծիրավի,
Պարգևե արթողիսկողոս Մարտիրոսյանը մեր
այն հոգեւորականներից է, որ վայելում է
մեծ ժողովրդականություն եւ սիրելին է բո-
լոր հավատացյալների: Թերեւս նրա
հետեւրդները դա դայմանավորում են սր-
բազան հոր գործերով եւ ձեռնակումներով:
Շատերի կարծիով նա Արցախի ոչ միայն
հոգեւոր, այլև Ֆիզիկական դաստիաննե-
րից է եղել թե արցախյան ազատամարտի-
ւարիններին, թե մեր օրերում: Հանդիդումը
Պարգևե սրբազանի հետ նոյատակ ուներ լու-
սարաններու մեր թերթի ընթերցողների համար
Արցախի թեմի վիճակը վերաբացումից 17
տարի անց, սակայն գրույցը բազմարովան-
դակ ստացվեց: Խոսի գնաց եւ թեմի ու նրա
խնդիրների, եւ մեղսավորների, եւ Հայ ա-
ռավելական եկեղեցու ծեսի ու խորհրդի, եւ
հոգեւորականների ու հավատացյալների
և արարական մասին:

«Արցախը դատմականորեն ունեցել է բավականին հարուս հոգեւոր կյանք՝ Գանձասարի կաթողիկոսություն եւ մոտ 5000 գործող վանք եւ եկեղեցի, դատմում է Պարզեւ սրբազնը: 1930-ական թվականներին բոլոր վաներն ու եկեղեցիները փակվել են, եւ մինչեւ 1989 թվականն այստեղ ժիշել է արթիստական մքնություն: Նշյալ թվականին Վազգեն Ա կաթողիկոսի հրամանով վերաբացվել է դատմական Արցախի թեմը, որտեղ էլ ծառայելու են կոչվել: Այսօր արդեն կառուցված եւ վերանորոգված մոտ 32 եկեղեցի եւ վանք կա մեր թեմում, շարունակվում են նորոգումն ու նորեցի կառուցումը: Թեմն ունի 16 հոգետրական, որ պատիւ է հիմնական համայնքներին:

Խորհրդին հաղորդ լինելու
եւ ծեսը ձեւական դարտա-
կանության շվերածելու մասին

Մը Արքազանի հետ մասնությամբ են Երեւանի եկեղեցիներից մեկը, ուր օրվա տարբեր ժամերին ճարդկանց ելումուտը սովորական երեսուց է: Սինչ հավատացյալներից ոմանք աղոթում են, մյուսները մոմ են վառում, գրուցում կամ շրջում եկեղեցուն կտկացնելով կրումկները: Աղոթից հետո դուրս են գալիս, եւ փորձում են հանդիս գալ այն ճարդկանց հարցերով, որոնք կինչեցնեին նրան, եթե եկեղեցու կարգադրահությունը խախտելու համար դիտողություն ստանալին:

- Մրբազան հայր, ծիսական արարությունների ժամանակ շատերի դեմքի արտահայտությունից ենթադրվում է մի հարց՝ ինչո՞ւ են եկեղեցական ծեսերի այդան երկար տևում:

- Քանի որ կարեւորագույն եկեղեցական խորհուրդներից է մկրտությունը, դատասիանս դժա միջոցով բացատրեն: Երկրայի կյանքով մարդն աղորում է մոտ 70-100 տարի: Դրա համար նրա ծննդյանը մայր դատարասվում է նաև ինն ամիս, աղորում ծննդյան դրույթում՝ մոտ 10-15 ժամ: Մինչդեռ երեխայի մկրտությունը, որ խոր

տանում է մրան հավիտենական կյանք, սետում է մոտ 30-40 րոպե եւ տեղի է ունենում կյանում ընդամենը մեկ անգամ: Իսկ ինչ վերաբերում է եկեղեցական եւ ընդհանրադիմ աշխարհի ամենամեծ ու կարետրագույն ծեսին՝ սուրբ Պատարագին, աղյահավատացյալի համար այդ մեկուկես, երկու ժամը նույնիսկ միշ է, իանի որ Պատարագի ընթացքում մի խնի խորհուրդներ են կատարվում: Նա, ով հաղորդ է, հասկանում է, որ ամեն կիրակի կամ տոն օր եկեղեցու բժիշկ Վրա Քրիստոս ծնվում եւ Պատարագվում է, աղյահավատացյալ նրա մամինը հաղորդության գիտու եւ նշխարի միջոցով նարմնի եւ արյան վերածված՝ դառնում կենդանի Աստծու հետ հաղորդակցվելու հնարավորություն: Իսկ նա, ով չի ընկալում Պատարագի իմաստն ու խորհուրդը, ձանձրանում է:

-Ըստ դեմքեր են Պատահում, եր-

մկրտված երեխան կամ նոր դսակված երիտասարդները փորձանքի են գալիս. եթե եկեղեցու զորությունը մեծ է, ինչո՞ւ են օրհնված մարդիկ փորձանքի գալիս:

- Պատճառներից մեկն այն է, որ այդ խոր-

Արքախի թեմը Վերաբազումից 17 սարի անգ

Հանդիպում Պարզելու արժեսիրակուսի հետ

հուրդներն ու կարգերը՝ մկրտություն լինի
թե ղսակ, կատավել են մեխանիկորեն, ա
ռանց խորհրդի եւ ծիսական խորհրդավո
րությունն ըմբռնելու եւ ընդունելու։ Մեն
ունեն կատեխիզացիա՝ տարրական քիսու
նեական գիտելիքներ տալու դարտավորու
թյուն, որ ամեն ծիսակատար խիանա դես
է բացարություններ տա, բացատի ենու
խորհուրդը հակատացյալին, աղա Շո
անցնի ծիսական արարողությանը;

- Սակայն ոչ միայն շարժային մարդն ծեւականորեն ու մակերեսային վերաբերվում հավատին, այլև որու հոգեւորականներ: Ի՞նչ դասիծ է սղասում այժմանային, որ ծեսն իմիջիայլոց է անուշ կամ կրծատում է:

- Զայրացուցիչ է Ասծու եւ անընդունելի՝ մարդկանց համար: ՄԵՐ թեմում բոլոր ծեսերը կատարվում են ծայրից ծայր, առանց կրատումների: Ընդհանրապես ախտում են դահլյաններ ողջ ծիսական կանոնակարգը եւ բացառապես ըստ ըդունված կարգի են առաջնորդվում: Օր նաև, ոչ մի դեմքում չեն կատարում դաս կի կարգ դահլց օրերին: Մինչդեռ նարդը չիմանալով այդ ամենը, հարսանիք և նույնակում այդուհի օրերին՝ մեղի սարսկնելով եւ զցելով նաև հյուտերին: Սեմիշ տեղեկացնում ու բացառում են եկեղեցական կանոնները, որ հարսանիավոր ները անակնկալի չգան եւ իրեն էլ դադանեն կարգը:

Համասեռամոլորյունը
մերժելով մերժելի մեղք է

Դաշվի առնելով Պարգև սրբազնի աս-
կածարանական ծանրակշի գիտելիները,
նոր մեկնաբանությունն են հարցնում այս-
ողիսի մի երեսպի մասին, որ Վերջին տարի-
ներին հատկապես մեծ հետաքրության, գո-
վազդի եւ խոխուսանի է արժանանում
դրա տարածմանը նոյաստող ուժերի կողմից:
Խոսքը համաստոամոլների մասին է:

- Մրգազ հայր, միասեռականությունը հիշվանդություն է, բԵ՞ մեղի:

- ԵՎ հիվանդություն է, եւ մեղի: Նախ եւ առաջ դա մեծ մեղի է, որ հետզիետ կրկնվելով ու շարունակվելով դառնում է հիվանդության առիթ: Դամասեռամոլությունն անընդունելի է Աստծու և Եկեղեցու առաջ: Քին կտակարանով Աստված զանազան օրենքներ ու սահմանափակումներ է տալիս

մարդուն, արգելելով ուսել որու կենդանի-ների միսը, փորոտին ու ոտերը: Ասկում է նաև, որ Երանե, ովքեր սեռական հարաբերության մեջ են մասնում դիակների, անառությունների, նույն սեռի մարդկանց կամ երե-

publish

A black and white photograph of a traditional Armenian church building, likely Hovhannavank. The image shows the exterior of the church, which has a large, rounded dome topped with a smaller, arched structure. The facade features several arched windows and doors. The building appears to be made of light-colored stone or brick. The sky is overcast.

Խաների հետ, մեր են գործում Ասեղ աշ-
երի առաջ: Մեղք չփակելը դառնում է զա-
նազան հիվանդությունների տասձառ:

- Հաս թիւկներ ու հոգեբաններ խստում են մարդու ֆիզիոլոգիական խնդիրների մասին, կատելով նրանց «յուրօրինակ» հակումները նաև բնական ֆիզիոլոգիայի հետ: Խնչե՞ս եմ մեկնաբանում նրանց եղանակառաջնորդութեաները:

- Համասեռամոլ ոչ ո՛չ ծնվում: Դասկանում են, որ կարող են ծնվել մարդիկ երկսեհակումներով, որ իրենց նախնիների մեջերի դասձառով են այդ վիճակում: Սակայն առողջ մտի առկայության դեմքում նրանց հոգեբանությունը սեռական զերակըռ հասկանինեներին համարժե՞լ է զարգանում: Իսկ ինչ վերաբերում է համասեռամոլությանը՝ դա անհատական բարոյական մեջ! և ընդունաբն իե՞ւ ո՞ն նայում էին:

- Գիտենք, որ համաստոամոլների դսակելու օրինակներ կան Ազգյակա եկեղեցու կողմից: Իսկ մեր Եկեղեցին է կումբնիկ քարեկամություն և անու ռահին ինչ: Մինչ առ քայլաշին է:

ԴՐԱՆՑ հետ: Մի՞րե դա քույլատելի է:
- Այդ խնդիրը դասձառով Անգլիկան եկեղեցին բաժանված է Եկոպ մասի: Եվ դա մենք խնդիր է այդ եկեղեցու համար: Սակայն Հայոց եկեղեցու սղասավորների էկոմինիկ հարաբերությունների զարգացումը ավանդական գործականությունների հետ է Եւ ոչ համասեռամոլորդական կողմնակիցների: Համասեռամոլորդական մերժմանը մերժման է Յան Էլեհեռու համար:

1965 թվականի աղրիյի 24-ի շաբաթ օրը Երեան խաղաքում տեղի ունեցած խոռվահոսք իրադարձությունները նոր ժամանակներում հայ ժողովրդի հավաքական ազգային գիտակցության առկայության վկայություններն եւ այդ գիտակցության դրստրման ամենաբարձր արտահայտությունը: Եվ իրեւ այդիսին՝ ցնցեցին ամբողջ հայությանը: Բարերախտաբար օրվա անցուղարձի, օրվա իրադարձությունների նկարագրությունները դադարանկել են առանձին մարդկանց նորերում եւ հուսագրություններում: Դրանց մեջ հաճախ այն միևնու է արտահայտվում, թե մեծաթիվ ժողովրդի փողոց դրս գալը, հախոտն ցուցերը, օղերային քարոնը ցցաղատելը եւ դաշտաբելը, ուս կառավարությունը հանդիսավոր ժողովը ու արարողություն եւ անցկացնում, քարձ իշխանություններին եւ կառավարությանը խաղաքական դահանջներ առաջարկելը եւ այլն, եղել են անակնկալ, անսույածի, իրով հախոտն տարերի դես եւ այլն:

Սուազին հայացից այդ բոլոր իրեն այդ-
թես է թվում. նախորդ ուվա կամ նախորդ նո-
տակա օրերի որեւէ իրադարձություն, որեւէ
դիլոված, որեւէ դաշտահար ոչինչ չի ասում, թե
աղրիի 24-ին ննան քաներ կարող էին տեղի
ունենալ, այսինքն՝ ըստ ամենայնի մանրա-
մասն ու հանգամանայից նախալայտասու-
թյուն եւ կազմակերպում չի եղել: Բայց օրը

Այսօր, եթիւ հետաղաքանի անդամականության 1965 թվականի առջիյ 24-ի օրվան եւ այդ օրվան նախորդող ոչ թե օրերին, այլ տարիներին, աղա, մտովին դիտարկելով կյանքն ու ժամանակը, տեսնուած է համոզվուած են, որ իրու եղել է Եւ նախաղաւաստություն, Եւ հոգեբանության ու նկարագի ծեավորուած նոր սերնդի, Եւ հակամական գիտակցության կազմակորուած ու հղկուած է այլ առա բան: Եվ այդ ամենը արել է ոչ թե խղանական որեւէ գաղտնի կազմակերպություն կամ անտես ու զորավոր որեւէ խղանական ուժ, այլ մեր գրականությունն ու մեր մշակույթը, մանավանը, 1965-ին նախորդող վերջին տասնամյակի՝ 1955-1965 թվականների մեր գրականությունն ու մեր արվեստը:

1953-ի ցուց ձմեռից հետո, երբ հոգնած ու տառաղած ժողովուրդը հազիվ մի թերեւ ու ամնչամ շումչ առավ, գաղափարական ու խաղաֆական նոր հրահանգներ եւ ուղղորդաներ իջան գրականության ու ճշակուրի մարդկանց վրա. 1954-ին հայերեն (եւ խորհրդային բոլոր ժողովուրդների լեզուներով) լրակ տեսակ խորհրդային երկի հանրային-ճշակուրային գաղափարախոսությունը Երևանյացնող Անդրեյ Շիրանյավ «Սովետական գրականությունն ամենազաղափարական գրականությունն է աշխարհում» փորիկ գրույկը, որ սակայն զրավոր գենիշ եւ անառարկելի հրամանի ուժ ուներ: Այնուամենայնիվ, երկի խաղաֆական ու հանրային կյանի ընթացքը այլքա անհնար եր՝ նոյնը դահել եւ ոչ նույնիսկ կասեցնել:

1943 թվականին լուս է տեսնում Ղերենիկ Ղեծիրճյանի «Վարդանանց» դասմավելի առաջին գիրքը, Երևող գիրք՝ 1946-ին: 1944-ին տպագրվում է Ստեփան Զորյանի «Պատ բազմություն» վետքը: Երևու վետքն էլ ներ ժողովրդի ամենասիրված ու ամենից շատ կարդացված ստեղծագործություններից են: «Վարդանանց» վետքը հայրենազգացողության եւ ազգային իննազմակցության մի մեծ վարդապետարան է ու փիլիսոփայություն: Վետքի ընթերցումը ավարտած անհատը իր եռթյամբ, գիտակցությամբ, ներաշխարհով ու հոգեբանությամբ կամա թե ակամա դառնուած է վետքի հայրենասեր ու հայրենանվեր անձերից մեկը, միանուած է Վարդանանց բանակին: Վարդան Մամիկոնյանի անձը, գործը, խոսմ ու խոհը վերածվում են Դայրենիի գիտակցությանը:

մղող անձնագրիության փիլխովայության։ Առօք Գնումիի եւ Վերի մյուս անձնագրի մարդկանց՝ ազնվական կամ շինական, հերոսական կերպարները ճարտագործուած էին ընթեցողների սրտեր։ Եթասարդ Պատ թագավորի ճակատագիրը դառնուած էր կորսված երկրի ու կորսված դեմության ճակատագիր։ Անկարելի է առանց հուզուած կարուալ այն դրվագը, ուր Պատի ու նրա ոստեկիցների դաժան սողանությունից հետո վրա հասած Բաթ Սահառումին սեղանի տակ ընկած սրահար Երմիայի ձեռքերի միջից բարձրացնուած է նրա ձաւուածությունը։

«Դայոց ղատնօւթյուն».
«Գնելը ընկած էր արյունու սուր ձեռին, իսկ
Երեմիան, որն ընկել էր Երեմիկայր, եկու ձեռ-
նով ամուս գրկել էր իր մայանը: Երբ Բարօ-
նան ուղղեց եւ, դժվարությամբ նրա ոիրկ մա-
ներից ազատելով՝ ձեռն առավ հայոց ղատնու-
թյունը, նու բոլոր էօեր արյունու էին...»:

Պատերազմի տարիներին են գրվում Նախագահ Զարյանի «Զայն հայրենական» հիրավի հայրենացում տոենք (1943). Գեղարվ Սարյան

ԱՐԵՋԱԿԱՆԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հրաշալի տասնամյակ (1955-1965)

Մատենադարանի շենքի բացումը, 1957թ.

Պատերազմի ավարտից հետո Երկի իշխանությունը որոշում է նորից իր ուսաղության կենսունացնել, ասել է թէ՝ հակողության տակ դափնականությունն ու արվեստ, մշակութային կյանքը առհասարակ; Եվ ուստի՝ 1946 թվականին հիպատակվում են ժողովրդական հայտնի ոռոշումներ՝ խորհրդային Երկի Երկու գույքան ամսագիր եւ տարբեր աստղաբազմերի մի խճի գրուների եւ արվեստագետների եւ նուանց ստեղծագործությունների վեռաբերյալ; Երկի հանրային մշակութային կյանքը նորից դրվում է օդահազարից տակ; Դայաստանինը՝ նույնութեա:

Բայց Դայաստանի կյամթը, իհարկե, ուներ իր յուրահատկությունը: 1946-ին սկսված հայեանադրությունը Դայաստան թերեց 1915-ի Եղեռնից փրկված մարդկանց ու նրանց զավակների մի մասին, մի հաշվածին ու նրանց հիւռողությունը: Եվ այս, ինչ չէր կարելի ասել գրավոր, ժողովրդին հայտնի դարձավ Ծերգադրած մարդկանց ծնողների, մերձավորների, ազգականների ճակատագրերի ու դասությունների միջոցով: 1945 թվականին տղագուում է Եղեռնը դասկերոյ նոր ժամանակների առաջին եւ ցնող գրերից մեկը՝ աղաջավաստակաւած բանասեր, Դայաստանի սան եւ աշակերտ Գառնիկ Ստեփանյանի «Մայծականացաւային օրեր» գիրը:

Նոր ժամանակներում Եկողորդ համաշխահին դատերազմից հետո մեր գեղարվեսական գրականության մեջ Մեծ եղեռնի մասին, առաջիններից մեկը, եթե ոչ առաջինը, ուղղակի խոսք է ասում արձակագիր Թիստափոր Շափացյանը: 1946 թվականին լուս է տեսնում նույ «Պատերազմ» վեռի առաջին հատորը: Վ-

ողի հետաներից մեկը՝ Առանավոր Ընկարիչ Միհայլի Արմենյանը մի մեծադիր կտավ է Ընկարի, որ կոչվում է «Դայկական ջաղող Յամաշյարհային առաջին դաստիազմի օրերին»։ Վերջի մի խնդիրովով ամձին Ընկարի արվեստանոցուա ոհուամ են կտավը, եւ Ընկարից խոտակ է մեծ ողբերգության, այդ ողբերգության մասին հրատապակ խոտելու, այդ ողբերգությունը գեղարվեսութեան դասկերելու անհրաժեշտության մասին։

Դեղինակը ներկայացնում է կտավի սյունակը մոտավորաբա այնուս, հնչյուն Պերճ Պոլոցյանի «Սոս Եւ Վարդիթ» վեռի հեռասներից մեկն է եղողյեաներ Ըկարում Զատկի ծվի վրա Բայց մի կողմ թողմներ վեռի լեզում, խոսքը կերպարները, առհասարակ այս վեռի գեղարվեստական արժանիքների առանց մեզ ել երկարութեան չաշշկված խնդիրը եւ մի կողմ թողմներ նաև կերպարվեսի նայիկ եւ որդիմիտին ընկալուած հեղինակի եւ կարետություն տան փասին: Դեղինակը ջանում է ցնցել իր ընթերցողին եւ հատուցման ու Վեճի զգացուածագոցներ նրա մեջ:

«Նկարը դատկերացնում է մի հսկայական շենք, որի մեջ տաճիկ փառաներն ու ասխարները գյուղի ծերերին, Երևաներին, կանանց տղամարդկանց ու դպավաներին լցրել եւ այլ հրդեհել էին: Ենթի չորս կողմից, կտոսից բռցի, ծխի ամուր էին բարձրացնում, մրրկվում կտոսն արդեն փռու եւ կերել, այլվոր դրսերից»

Books Received

Եր նու ծեռեցը, ուրեց: Խորախճանին մաս-
նակցողների ետևում ասլյարնեցը սներից
դուս էին զայս՝ բեռնավորված ավարով ու
կողողութով։ Գյուղուած մնացած միակ կե-
դանի ումչը՝ ումք, ահարեկ փախչուած է։
Մի երկու, երեք ասլյար կանգնած, երեսն է ծց-
կաշո՛ հրացաններն ուղղել էին դեռի փախ-
չող կենդանին եւ նշան բռնել... (...)

Առողջապահության մեջ կազմակերպությունները:

- Անցյալ անգամ մեզ մոտ էր եկել մեր մեծանուն գրող... Նախարար այս նկարը տեսնելը, բեկոմ ձայնով ասաց նկարիչը եւ քոմը կուզ տվեց, - իսուս բացվեց 1915 թվի ջարդերի, համաշխարհային դատերազմի մասին... Ես զարդարած ասացի. «Մենի այդ ժամանակ ունեին ուստի մեծատաղանդ բանաստեղծներ, գրողներ... Ինչ տվեցին նրան այդ դատերազմից ու ջարդերից. գերեւոյնչ ոչինչ... Օտար գրողներն ավելի լավ գրեցին մեր ազգի հերոսության, վեհականության վեպերը և պատմությունները, ուստի անմեռնությունը ու գարությունը մասին, բանթե մերուն... Մենի անմեռնությունը ու գարությունը են հիմունական առաջիններն, որ դուքքեց Պուտիկինի մահը, հայածեց Լեռմոնտովին... Իսկ ինչո՞ւ չգել, չնշավակել օսմանյան փառանքին, որոնք գերանացիների թելադրանով խարեւով ջարդեցին Վարուժանի, Սիամանթոյի, Գրիգոր Զոհրաբի, Ռուբեն Սեւակի գլուխները, խելազարեցրին մեր երաժշտության անկրների հանճար Կոմիտասին եւ սրի խաւեցին

հայուսավոր հայ մատորականների...- ԵՎ
ծայնը բարձրացնելով Արմենյանը ձեռները
թափահարեց այնովիսի բարկությամբ ու հոգ-
մունով, թվով Եր թե Մեծահամբավ գրոք
կանգնած Եր իր առաջ Եւ ինը նոր գլխին Ե
թափում իր զայտուքը: Խնդրու Եմ դաշտա-
խան ՏՈՒ, ԻՆՉԴՅԱՆ Եղե՛ Ե աղառանալ Ժա-
մանակի, դամության առաջ... Դո՞ւ Եւ Եօ-
նանները բոլորն էւ շատ լավ տեսել, զգացել-
լսել ու աղբել Եվ այդ աշխարհամեծ ողբերգու-
թյունը: Ես խոնարհվում Եմ ու մօտ տաղանդի
առաջ, ինչդես Եւ շատերի... Բայց ուն Են, ո՞ւ
այն գործերը, որոնք ցոյց տան ներ հայ ժողովր-
դի այդ ողբայի Եւ հետսական անցյալը... (...)

- Գիտե՞ ինչ, ստեղծագործողի համար ամենամեծ քարեկամը ճշնարսությունն է, - Երան ընդմիջեց հուզված նկարիչը, - ոչ մի ուժ չի կարող դատապարյան էօթից ջնջել կատարված փաստերը... Կարելի է այդ էօթը առժամանակ փակել, բարձրածայն չկարդալ, բայց ջնջելն անհնարին է...»:

Օմոռանան, որ դեռ 1946 թվականն է:
Ժդանովյան ոռուամները իրենց սեւ գործը
այնուամենայնիվ կատարած են, ու կարելի է
ասել, որ հետագա մի քանի տարիներին որեւէ
նշանակալից գործ չի ստեղծվում, որ Նվիրված
իներ հայ ժողովրդի մեջ ողբերգությանը: Գր-
վում են առանձին բանաստեղծություններ, ո-
րոնց մեջ ուղղակի կամ անոտղակիորեն խոս-
վում է այդ ողբերգության մասին, ինչպես օրի-
նակ, «Պարույր Սևակի առաջին՝ «Անմահները
հրամայում են» (1948) խորագույք գրուած տեղ-
օտած մի քանի բանաստեղծությունները:

Բայց կյանթի ներին ընթացք իրու անկարելի է եւ կասեցնել: Դայ գրական-մշակութային, հիմքես նաեւ ազգային-հանրային կյանթի մեծագույն երեսպահներից է դառնում հայ ազգային գիտակցության լուսավոր կրողներից մեկի՝ Խաչատուս Աբովյանի երկերի 10 հատորով հրատարակությունը (1947-1961), հիմքես նաեւ «Վերի Դայաստանի» վերջի մի խանի հրատարակությունները (1948, 1955, 1959): 1950 թվականին լույս է տեսնում մեր ազնիվ ու ազնվական գրողներից մեկի՝ Խաչիկ Դաստենցի «Խողեղան» ընթիր վերջը: Կարելի է ասել՝ գիրք լույս տեսավ ծիծ ժամանակին: Առաջին անգամ ոչ միայն խոսվում էր կորսված «Երգի» մասին, այլև դասկերվում էր այդ երկիրը իր անդամանությամբ գեղեցկություններով ու հմայով, որոյին կարող է լինել մարդու ծննդակայր - բնակավայր - Դայենիքը: Պատկերվում էին «Երգի» կյանթն ու առօյան, առօրյայի երջանկությունն ու բանաստեղծությունները և այն մեծ ողբերգությունը, որ աղորա է գլխավոր հերոսը՝ կորցնելով Դայենիքն ու իներձավորներին, կորցնելով իր ժողովուրդը:

Բայց նոյն այդ հերոսը իր մեջ ուժ է գտնուել կորով նորից սկսելու իր կյանքը, ամենայ-

A small black arrow pointing to the right, followed by the text "P tag".

անհայտ մի հայ երիտասարդ, որ այդ տարիներին բնակվում էր Մոսկվայում: Խոսքը իհարկե Պարուց Սեալի մասին է: Մինչ այդ նա սաղանդավոր նարդու եւ տաղանդավոր բանաստեղծի համարով ուներ առավելացիս գրողների մեջ, գրական շրջանակներում, մանականու որ 1951 թվականից հեռացել էր Պայասանից, մեկնելու Մոսկվա՝ սովորելու Մատվիյ Գորկու անվան համաշխարհային գրական ինստիտուտում եւ գերազանցությամբ ավարտելուց հետո մնացել այնտեղ աշխատելու իրեւ նոյն ինստիտուի դասախոս: 1957 թվականին սեպտեմբերի 11-ին նա սկիզբն է դնում «Ալբյի զանգակատուն» դրեմի, որն ավարտում է 1958 թվականի նոյեմբերի 21-ին: Այս գրեմի հայ ժողովրդի վերջին հարյուսամյակի (հայկանայի է մինչեւ գրության ժամանակը) բանաստեղծական դասմուֆյունն է եւ այդ հարյուսամյակի ոգեղենացած ասք՝ հյուաված Կոմիտաս հայր սուրբի անձի ու գործի, կյանքի ու ճակատագրի ողբերգական իեմի վրա: Պոեմը տողագրվեց առանձին գրով եւ լուս տեսավ 1959 թվականին: Գիրքը ունեցավ դրույից հաջողություն: Մի ամքողը ժողովուրդ, որ սովոր էր Երևան-քաղաք ճանձրայի ու միապահադարձ, մանավանդ՝ միտու եւ սովետական երգանիկ կյանքի ավարտ ունեցող վեղերի, մեկն ուստ եկավ դեմի բանաստեղծությունը: Պոեմը արտասանում էին ամեն տեղ եւ ամենու՝ դպրոցներում, դահիճներում եւ համերգասրահներում, հանդիսավոր դեմքական արարողությունների ժամանակ եւ ընտանեկան հավատությներում: Նոր ժամանակներում ոչ մի գիրք, ոչ մի սեփենդագործություն մեր ազգային գիտակցության արքանցման գործում այն նշանակությունը չի ունեցել, որին Պարուց Սեալի «Անընելի զանգակատունը»:

Կոմիտասի մասին հրաւայի դասմվածներ
է գրում Ռաֆայել Արամյանը: Դրանից հետագա-
յում ամբողջացան նոր «Ով զառնանալի» գր-
քում: Ժողովրդին է վերադարձվում Կոմիտասի,
Մակար Եկմայանի, Թրիստափոր Կարա-Սուր-
գայի և այլոց երաժշտությունը:

Դասկանայի ու բնական է, որ մեր ժողովությը, մասնավանդ՝ 1950-ական թվականներին, ավանդություն կամ ներուժ չուներ մեծարիկ քազմությամբ կամովին փողոց կամ հրապառակ դրսու գալու: Ժողովորի հավախական ներկայությունը մայիսի 1-ի կամ նոյեմբերի 7-ի դրաւաղված ժերթի օրենք էին Եթան խաղաքի այսօրվան հանրադեսական հրապառակում, ինչպես նաև ֆուտբոլի խաղի օրեղության մարզադաշտում: Որին որ գիտեմ, որ ժամանակմերան, մեծարիկ քազմությամբ կամովին փողոց-հրապառակ դրսու գալու առաջին դեմքը եղել է ազգային մեծ քանաստեղ Ավետի Խաչակիանի հուշարձակագործյունը 1957 թվականի հոկտեմբերի 22-ին: Ժամանակակիցների վկայությամբ եւ լուսակարների փաստումով եղել է ծովածավայր քազմություն: Սա ազգային իրողության համաժողովրդական ընկալման առաջին մեծ դրսություններից մեկն էր: Եթագա տարիներին այն մշակվում եւ դառնում է ավանդություն՝ Եթան քերելով մեր ժողովորի Վեւաբեռնունը հայ մշակույթի, գրականության եւ արվեստի գիտության եւ հանրային կյանքի մեծ գործիչների հանդեմ: Այստես, նույն ծեսով մեծ քազմություն է հավակնում եւ Մատենադարանի ժենի քացման ժամանակ՝ 1957 թվականին, եւ Սատունցի Ղալերի արձանի քացման ժամանակ՝ 1959 թվականին: Հանրային առարողություններին իր մասնակցությամբ ժողովուսորդ դրսություն եւ ոչ միայն իր սերն ու հարգամմը, այւելի նաև գիտակցությունը, մշակույթի, արվեստի կամ գիտության փասց համարելով գիտական և սահմանական անհրաժեշտ մասը:

Այս առումով իրով համաժողովրդական տոնակատարություն է դառնում Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդյան 1600-ամյակին նվիրված համելիսությունների շարանը 1961 թվականին։ Դայագիտությունը դասեն հնարավորություն և ստանուած խոսելու ոչ միայն Մեսրոպ Մաշտոցի, Սահակ Պարթեփի եւ Կոմանչարուի լուսավորակայի մասին, այլև իր հոգեւոր մշակույթի եւ արհասարակ հայ ժողովրդի դասմական ազ-

զային խնդիրների մասին: Դայոց այբովենին Եվկլիպտած հոււակորող է քացվուա Օօւական գյուտի քադումինի վրա, Մատենադարանի առջև համաժողովրդական հանդիսությամբ քացվուա է Մեսրոպ Մաշտոցին եւ Մանչելի Կորյունին Ենթակայացնող արձանախումբը (հեղինակ՝ Ղուկաս Չուբարյան): Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդյան 1600-ամյակի համբաւություն-ները վերածվուա են հայ Գրի, հայ Ողբության, հայ Մշակույթի, հայ Ոգու եւ հայոց հմտության գիտակցման փառահետ ընթացի:

1961 թվականին լուս տեսավ նոր ժամանակների մեր լավագույն դասմավելութիւնը՝ մեկը՝ Սերո Խանզադյանի «Ախիքար Սղարադիտ» ծավալուն վերը (844 էջ), մեզանում մինչ այդ չեսանված տպաբանակով՝ բառասուն հազար։ Վերը դասկերում էր 1726-27 թվականների հրապարձությունները եւ արծածում էր դասմական այդ ժամանակներում ազգային ու դեսական իննուրույն իրականություն ստեղծելու մեր միջը։ Դայլական ին-

Վերի փոփոխված տարբերակը: Բայց նույնիսկ փոփոխված տարբերակը դահում է գրի մեծագույն ինաստությունն ու արժեքը. հեռակող ճամփորդությունների նակարիս Արա Դերյանը թողնում է ամեն ինչ՝ անձնական կյանք, անձնական եղանակություն եւ այլն, եւ այլն, եւ գալիս է Դայաստան, գալիս է դրանակ նոր զինվորը, մօւակը, ստուգը, զոհը, մաշիրուսը, ծովզելու-միանալու Դայաստանին դառնալու նոր եռթյան մի մասը... Թերեւ սովետահայ գրականագիտությունը, ինչտես իրեն եր վայել, ոչ մի բառ չասաց այդ վերի նասին (կարող եր չասա՞ց), այնուամենայնիվ վսահ եմ, որ ընթերցողներից շատեր անուայնան հասկացան ազգային ինժնագիտակցությունների ազգային արժանադրատվության ու դաշտականացականացական այն մեծ եւ հզոր մայրաքանչ ու ուժեղական է Մեծ ետերուն:

Նորյանը, որ սկզբան է վերի եցեռու:

Եվ, իհարկե, տասնամյակի հայկական
կյանքի վրա նորից իշխութ է հայոց Բանի՝ Լո-
գոսի, մեծ ոգին՝ Շովիաննես Թոմանյանի

Ի՞նչու ի՞նչ է առ այս գործութեան մէջ:

Անկարեիլ է չիհեց ընորհաւա Խորեն Պա-
յասին եւ լուապոր ու լուս դարձած Լոահնե
Զատարյանի մեծագործությունը այդ նոյն ա-
րիներին։ Այդ նուանց ընորհիկ մեմ հասու եղամ
մեր հոգեսր երաժշտության գեղեցկությանը,
նուանց ընորհիկ այդ երաժշտությունը հնչեց մեր
համերգասրահներու ու բնահարքակներից՝
դասոնալով հայոս հազարավոր մարդկանց սե-
փականությունը եւ մարելով ու սրագործելով
մարդկանց աղարտված հոգիները։

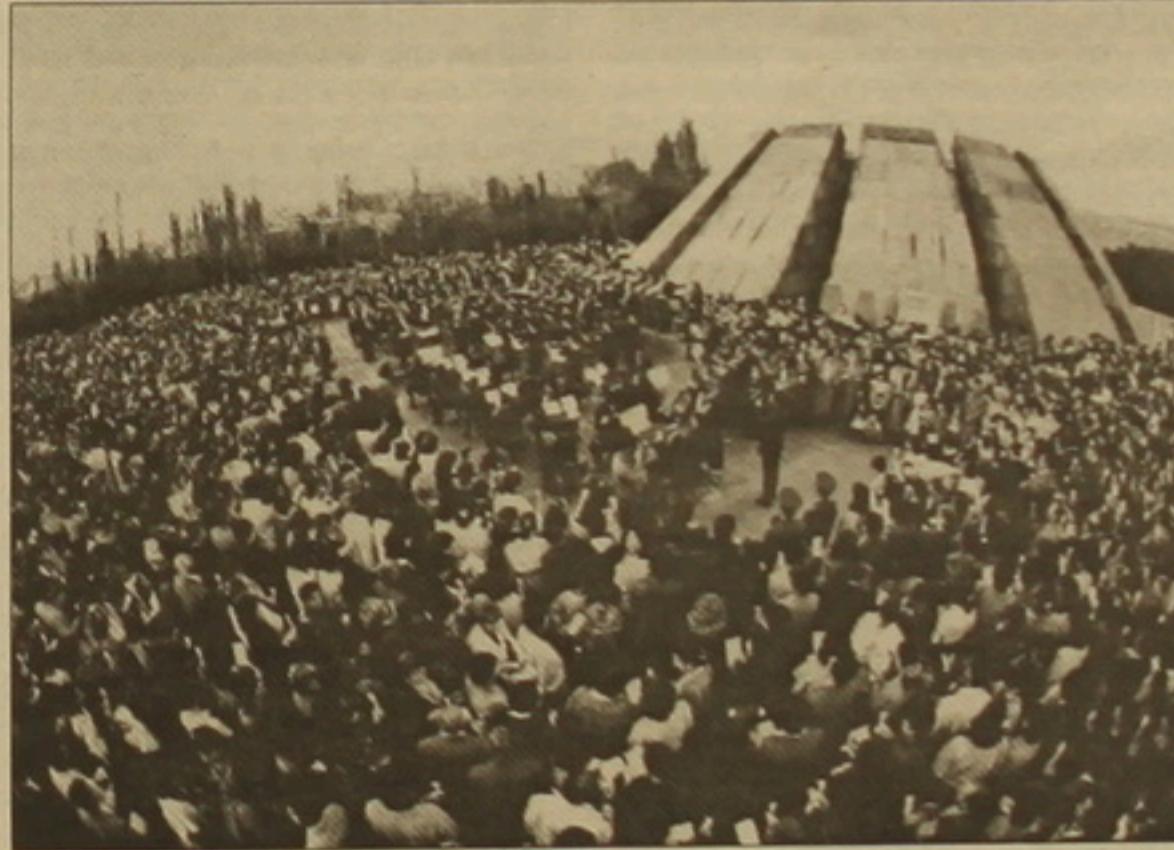
Երեանում հայ ճարտարապեսները կառուցուած են ժենիք, որոնց մեջ ազգային նկարագիր եւ դիմագիծ կա, վերաբերություն կա բարի հանդեղ, մասնություն կա եւ կառուցողի կերպար: Այսպէս է կառուցվում, օրինակ, Կիեվամ փողոցը:

Այս տասնամյակում հայկական լյանի բազմաթիվ ու բազմադիմաց հրադարձությունները, ի վերջո, ամբողջանում էին մեկ ընդհանուր համագոյակի համարդական կերպությունը իր լավագույն մարզիկներով հղարտության զգացում Երևան ամեն մի հայի: 1956-ին եւ 1960-ին Հոռոմի եւ Մելքոնյանի համաշխարհային օլիմպիադաներում ողակների վրա բացարիկ վարդետությամբ Վարժություններ կատարող Ալեքս Ազարյանը, առաջ շրջադարձություններից հետո թեսր խաչ տարածելով Եւ անշարժանալով սիրուել Եր ամբողջ մարզադաշտին անակնկայից Եւ հիացմունքից ոտի կանգնելու: Ամեն մի հայ նոր եւ հայ մյուս փառաղանձ մարզիկների հետ աղոտմ Եր փոր ժողովոյի մեծ հաղթանակների փառն ու ուսանությունը: 1963-ին, Եր Տիգրան Պետրոսյանը, Մոսկվայում հաղթելով աշխարհի չեմպիոն, անդարտելի համարվող Միխայիլ Բուլգինին կին, ինըն Եր դաշնում աշխարհի չեմպիոն, Երանի օղերային թատրոնի հրադարակում Եւ հայադի այլ հրադարակներում դրված էին աշխամատի վիրխարի տախտակ-վահանակներ, որոնց վրա ցուցադրում էին Մոսկվայում ընթացող աշխամատային խաղի խայլեր, Եւ աշխատանքից հետո այս հրադարակները հեղեղած հոգնարեկ ժողովությունը, - խաղը սկսվում Եր Երևանյան, չեր հեռանում այս հրադարակներից մինչեւ ուս գիշեր՝ մեծ հուզումով Եւ սղասումով հետեւելով խաղի ընթացին: Դայ մատը դաշնում Եր հաղթող, դաշնում Եր արթա, - բոլոր ու աշխամատի արթա, - ներին հրաժրություն ներակելով ամեն մի հայի: Եվ մեծարիկ բազմությունը, իրաւ մեծ մասամբ անծանոթ մարդիկ, մետնաբարար բննարկում էին խաղի ընթացի ամեն մի մանրամասն: Խաղը տեսեց շաքարներ, մոտ երկու ամիս, Եւ կարծուած եմ, որ հայ մատկանց բազմությունը նաեւ այսեղ սովորեց փոխըմբռնուածի Եւ իննակառավարման հավական գիտակցության ներին այս կարգ ու կանոնին, մաղկային հարազա մտեմությունը, որ 1965-ի ապրիլի 24-ին բաղադր լցրեց ընթացաղող վիրխարի բազմությամբ, իսկ 1988-ին աշխարհը ցնցեց Երևանյան միլիոնանց հայսնի ցուցերով: Եվ այս ամենը տեսի Եր ունենում ոչ միայն մայրաքաղաքում Երևանում, այլև Դայաստանի մյուս հաղաներում ու շրջաններում Եւ նույնիսկ գյուղական վայրերում:

1955-1965-ը իրով հրաշայի տասնամյակ է, հարուս, հետամիջի, ընդուս վերելով ու վերխույացումով բնորության գրականության եւ արվեստի երեսությունների կողին հայկական կյանքում կային բազմաթիվ եւ բազմադիսի այլ իրողություններ, որոնք այս տասնամյակի ընորություններից են եւ որոնք նույնական դեմք են խաղացել ազգային գիտակցության ձևավորման գործում:

ԱԹԻՆԱՐ է լրագրական թուուցիկ մի ակնարկի
մեջ ի մի բերել եւ ամբողջացնել հայկական
կյանի այն ներին հոյակատ շարժման, որ առ-
կա էր 1955-65 թվականներին, իրու անհինար է
ի մի բերել այդ կյանի այն բոլոր մանրանա-
ները, գրական, մշակութային, գիտական եւ
հանրային կյանի բոլոր մանր ու մեծ իրադար-
ձությունները, որոնի այդ հոյակատ կյանի ամ-
բողջությունն են կազմուած եւ որոնի այն տարի-
ներին Վերջնականացես ամբողջացրին մեր
ազգային գիտակցության եւ ժողովրդական
հոգեապահուամ նոր պիտաքաւածեած:

ԵՎ հենց այս արդեն ճեավորված, հասունացած դահանջների ու կամիի միասնությամբ զորացած իննագիտակցությամբ էլ 1965 թվականի առջիյ 24-ին, Դայոց Մեծ եղունի 50-ամյակի օրը ողջ ժողովություն՝ գուղերից ու խաղաներից դեռի մայրաւաղաք ուղղորդված հազարավոր մարդիկ, միանալով մայրաւաղաքի մեծաթիվ քազմությանը, դրսերեց իր ներին ուժը, ցուց և վեց իր կամն ու վճռականությունը՝ «հանկարծակի» ել մանականդ «անսպասելիութեն» հեղեղելով Երևանի փողոցներն ու հրապարակները՝ տեղական եւ մոսկովյան իշխանավորներին ուղղելով իր արդար դահանջը:

1967թ., ապրիլ 24

Նույուն դեմականության ստեղծման կամ վերականգնման խնդիրը հայ ընթերցողի համադաշնությամբ էր ենթագիտակցական իրողություն կամ գիտակցական ըմբռնում: Վերը սովորակաց կայծակնային արագությամբ, ուղղակի անհետացավ գրախանություններից: Երկու տարի հետո, 1963-ին, Վերը լուս տեսավ հիսուն հազար տպախանակով, եւ այս անգամ՝ դատկերազարդ: Գիրքը նկարազարդել էր «Կարպանան»-ի նկարչչը՝ Եղվարդ Խորելյանը Նույնը կատարեց եւ այս անգամ, գիրք գրախանութ հասավ եւ չփացավ: Այն այսօր էլ փնտրվող գիրք է:

Ոչ միայն այս գրի, այլև գրական-մշակութային այլ երեսութերի եւ իրադարձությունների հանդեղ ունեցած վերաբերմունիցից նկատվի tr, որ մեր ժողովությունը առանձնակի ուսարություն է ցուցաբերում իր դասմական կարտրագույն իրադարձությունների հանդեղ եւ ու այդ վերաբերմունք արդիական հիմք եւ մտահոգություններ ունի:

1955-ից ի վեր գրական աստղաբեզում առավել իշխող է դառնում գրական նոր սերնդի բանաստեղծների ուժը: Դրանց թվում եր Յովհաննես Շիրազը, ով հայտնի ամուսն էր դեռևս 1930-ական թվականներին: Այդ սերնդի բանաստեղծներից մի խանչած տղագլված գլուխեցին տաքարազի տարհներին, բայց ինչպես ասում են, իրենի իրենց դեռ չեն գտել, մյուսները գրականություն մտան դատերազի տարհներին եւ ավելի ուշ: Եվ միայն 1950-ական թվականների կեսերին հրաշայի բանաստեղծների այս համաստեղությունը՝ Յովհաննես Շիրազ, Գետրդ Էմին, Սիլվա Կառուտիկյան, Դրայան Յովհաննիսյան, Դանո Սահյան, Վահագն Դավթյան, Պարուց Մելքոնյան եւ ուշինեմեր, ինչպես ասում են, լիովին բացվեցին, իրենց առավելագույն դրսետրեցին 1955 թվականից հետո: Նրանի ջանուար էին, եւ իինճականում կարողացան, հայ արդի բանաստեղությունը զատել սովետական-առողջապահական-սարմենական-ցալկանությունը եւ այն դնել հայոց լեզվի բանաստեղծական անափ սահմանների եւ ազգային դրսետրումների ուղղու վրա: Այս

բանաստեղծների ստեղծագործությունները հիմնականում ուղղված էին հայ ժողովրդի հոգեւոր հարստություններին, նու եռթյան, նու լինելության եւ կենսափայտակայության, նու դաշտմական ճակատագրի եւ ազգային նկարագրի դաշկերմանը, ժողովրդի ազգային գիտակցության ծեսավորմանն ու դրստրումն:

1963 թվականին Երևանում հրատարակվում է Կոստան Զարյանի «Նավը լերան վրա»

